

VILNIAUS APSKRITIES
ADOMO MICKEVIČIAUS
VIEŠOJI BIBLIOTEKA

PRZEWODNIK PO BIBLIOTECE

Przewodnik jest skierowany do osób zainteresowanych biblioteką oraz jej gmachem.

WSTĘP

Biblioteka Publiczna Powiatu Wileńskiego im. Adama Mickiewicza została powołana we wrześniu 1950 r. jako obszarowa biblioteka w Wilnie, w pierwszych latach zajmowała skromny 20-metrowy pokój przy ulicy Rašytojų. Tu powstawała struktura biblioteki, w październiku odebrano pierwsze dokumenty do zbiorów bibliotecznych. Wiosną 1951 r. biblioteka przenosi się na wileńską Starówkę do gmachu przy ulicy Trockiej 10 - w maju otwiera podwoje dla czytelników. Obecnie należącą do biblioteki część budynku przy ul. Trocka 12 objęto dopiero w 1975 roku, gdy przeniesiono tam oddział dziecięcy. W jednym budynku przez ponad trzy dziesięciolecia z biblioteką sąsiadowały różne instytucje i mieszkańcy.

Główny gmach ma kształt litery U, liczy 3 kondygnacje z piwnicami oraz poddaszem. Wjazd na dziedziniec od strony ul. Trockiej. Główny gmach oraz inne budynki tworzą zamknięty dziedziniec. Cała powierzchnia głównego budynku wynosi ponad 6 tysięcy metrów kwadratowych.

ULICA TROCKA

Ulica Trocka jest jedną z najstarszych wileńskich ulic, która ukształtowała się w XIV wieku. Prowadziła ku bramie Trockiej w obrębie murów miejskich, czasem była zwana Senatorską, ponieważ przy tej ulicy mieszkali lub mieli swoje rezydencje litewscy magnaci – Ogińscy, Radziwiłłowie, Tyszkiewicz, Sulistrowscy, Umiastowscy, Karpie i wielu innych. Jako jedna z pierwszych została wybrukowana, już w XVI w. do domów przy tej ulicy za pomocą drewnianych trąb dostarczano wodę ze źródeł wigrowskich. Wielkie znaczenie dla rozwoju ulicy mieli lokalni franciszkanie. Do nich należała spora działka pomiędzy ulicami Lidzką, Kiejdańską i Trocką. Klasztor miał własną jurysdykcję i stanowił miasto w mieście. W XVI w. w połowie ulicy Trockiej stał murowany kościółek. Klasztor franciszkanów służył jako centrum intelektualne, tu działała szkoła, drukarnia, biblioteka, mnisi organizowali dysputy i zapraszali na nie mieszkańców miasta. Ponadto, klasztor franciszkanów przyczynił się do utrzymania budynków przy tej ulicy: gdy właściciele popadali w kłopoty finansowe i nie mogli utrzymać swojego majątku, franciszkanie chętnie odkupywali budynki. Ulica, na równi z miastem, nie raz została mocno uszkodzona przez pożary w latach 1655, 1748 oraz 1449. Po pożodze budynki odradzały się, lecz już w zmienionej postaci, wielkości i przynależności. Zmieniali się nie tylko właściciele - ulica zmieniała kierunek i nawet numerację. Tak się stało po II wojnie światowej, gdy były nieparzyste numery (1, 3, 5 ...) stały się parzystymi - 2, 4, 6, a odliczanie rozpoczęto od ulicy Zawalnej. W XIX w. dzielnica charakteryzowała się rozległymi terenami zielonymi, jednak przy obecnej ulicy Trockiej zieleni można doświadczyć tylko na terenie klasztoru Franciszkańskiego. Pożary, II wojna światowa oraz podążająca po niej fala wyburzeń całkowicie zmieniły oblicze ulicy Trockiej. Niektóre wspaniałe budynki, np. przy Trockiej 16 – były pałac Karpiów, który w XIX w. przez jakiś czas należał również do Tyszkiewiczów, czy budynek oznaczony numerem 13, nie zostały oszczędzone i je wyburzono w całości (Trocka 16) lub pozostawiono tylko fasadę (Trocka 13).

HISTORIA BUDYNKU (UL. TROCKA 10)

Gmach stoi w historycznej części miasta Wilna – Starówce. To 28 kwartał Starego miasta, posesja nr 394. Pierwsze wzmianki o budynku lub wcześniejszych budowli w tym miejscu sięgają XVII w. Historia budynków biblioteki – zarówno nr 10 jak i 12 – jest niezwykle skomplikowana. Właściciele i lokatorzy często zmieniali się, nie o wszystkich z nich zachowały się wiarygodne dane. Dlatego przytoczymy tylko znane, oparte na źródłach fakty. Datowany 1609 r. dokument z archiwum Ogińskich poświadcza, że budynek nabyli Hregorowicze, którzy władali sąsiednią posesją. W wykazie domów miasta Wilna i ich właścicieli z 1636 r. zapisano, że budynki na posesji nr 394 (lub ich części) należały do czterech właścicieli: kasztelana smoleńskiego Aleksandra Masalskiego, kasztelana żmudzkiego Jana Alfonsa Lackiego, burmistrza Wilna Szymona Balandisa oraz burmistrza Wilna Aleksandra Paszkiewicza (Paknysa). Właśnie ten dom w 1661 r. należał do referendarza WKL Cypriana Pawła Brzostowskiego. Budynek ucierpiał w pożarach w 1655 r. oraz 1748 r. W pewnych okresach należał do franciszkanów (poświadczone daty to 1743 r. i 1763 r.). W 1779 r. budynek kupił generał wojska litewskiego Jeronim Zenkowicz, w 1790 r. budynek jest już zwany pałacem. Prawdopodobnie w drugiej połowie XVIII w. ukształtowano posesję – budynek rozbudowano do trzech kondygnacji, w końcu dziedzińca wzniesiono stajnie. W 1791 r. Jeronim Zenkowicz sprzedaje budynek swojemu bratu - kanonikowi kapituły wileńskiej Ignacemu Zenkowiczowi. Po jego śmierci pałac dziedziczy pułkownik wojska polskiego Jan Zenkowicz (inne źródła wskazują Piotra Zenkowicza).

HISTORIA BUDYNKU (UL. TROCKA 10)

Pałac miał 20 dużych i 12 mniejszych pokoi, które wynajmowano. Wiemy, że tu mieszkał kanclerz WKL Aleksander Michał Sapieha z małżonką, szklarz S. Grunwald, kowal F. Hama, stolarz G. Krygier, kołodziej J. Wegner. W pierwszej połowie XIX w. budynek kupuje dziedziczka Wilgocka, po jej śmierci właścicielami stało się nawet kilku krewnych. W 1863 r. pałac kupiła Zofia Tyszkiewicz (Zofia z Horwattów Tyszkiewicz). Badacz historii rodu Tyszkiewiczów Julius Kanarskas twierdzi, że pałac stał się główną wileńską rezydencją młodego małżeństwa. Budynek należał do rodziny Tyszkiewiczów do 1923 r., w którym został sprzedany dla Banku Handlowego w Wilnie. Właśnie w okresie przynależności do Tyszkiewiczów ukształtował się zachowany do dzisiaj wystrój (malowidła ścienne, wykończenia, piece).

Bank zarządzał budynkiem do 1940 r. Wówczas miało w nim swoje siedziby wiele organizacji i instytucji. Podczas II wojny światowej budynek nie odniósł szkód. Po wojnie mieściły się w nim różne urzędy, spółdzielnie, biblioteka dziecięca m. Wilna nr 10, II biblioteka publiczna. W maju 1951 r. rozpoczęła swoją działalność Biblioteka Publiczna Powiatu Wileńskiego im. Adama Mickiewicza. Rozpoczął się nowy etap – przyjaźni budynku i biblioteki. Przekształcenia trwały lata – powoli wyprowadzały się urzędy, mieszkańcy, prowadzono doraźne naprawy, opracowano plany rekonstrukcji. Dopiero w 1976 r. założono centralne ogrzewanie, ostatni lokatorzy wyprowadzili się w sierpniu 1988 r.

HISTORIA BUDYNKU (UL. TROCKA 10)

W 1971 r. powstał pierwszy plan rozbudowy biblioteki, następnie drugi i trzeci, jednak żaden z nich nie został zrealizowany. Rozpoczęte w 1988 r. prace zniszczyły część cennych właściwości budynku, dlatego je wstrzymano i rekonstrukcję części budynku ukończono na podstawie nowego projektu. W 2003 r. odbudowano i dostosowano do potrzeb administracji północne skrzydło budynku (niegdyś stajnia i wozownia). Z dawnych czasów przetrwała tylko ściana ogniowa. W 2003 r. budynek został wpisany do Narodowego Rejestru Dziedzictwa Kulturowego jako pałac Zofii i Józefa Tyszkiewiczów. Wcześniej badacze tego obiektu nazywali go pałacem Zenkowiczów (V. Drėma), Zenkowiczów – Tyszkiewiczów (V. Čaplinskas), pałacem Brzostowskich. Rozpoczęte w 2006 r. prace rekonstrukcji i restauracji zakończono dopiero w 2019 r.

HISTORIA BIBLIOTEKI

W 1950 r. na Litwie przeprowadzono reformę administracyjną i powołano cztery okręgi – kowieński, kłajpedzki, szawelski oraz wileński. Okrąg wileński objął wschodnią część Litwy. W tym samym roku powołano cztery biblioteki okręgowe. Główne zadania bibliotek: gromadzenie zasobów, udostępnianie mieszkańcom literatury i informacji bibliograficznej, budowa „branży”, praca naukowa, rozwijanie bibliotekarstwa (ówczesne aspekty propagandowe i ideologiczne założono jako pewnik).

Pierwszym formalnym dyrektorem placówki był Leonas Vildžiūnas. Pierwszy nieformalny dyrektor Petras Ciunis (1898-1971) kierował biblioteką od 1950 do 1964 r. Później placówką kierowali: Algis Lingė, Vytautas Rimša, Liuda Pagirienė, Alvyda Skuodytė, Petras Zurlys. Obecny dyrektorem biblioteki jest Emilija Banionytė. Początki nie były łatwe – zawodowych bibliotekarzy prawie nie było, jedyną osobą z wykształceniem bibliotekarskim była zastępczyni dyrektora Lija Kisina, a instytucja miała nie tylko samodzielnie organizować praktykę bibliotekarską, lecz również prowadzić zajęcia teoretyczne dla bibliotekarzy całego okręgu. Z biegiem czasu grono pracowników zasilili absolwenci Szkoły Kultury w Wilnie oraz wychowankowie Uniwersytetu Wileńskiego, którzy ukończyli studia na kierunkach bibliotekarstwa i bibliografii.

HISTORIA BIBLIOTEKI

Kolejna reforma z 1953 r. zniósła podział na okręgi i biblioteka stała się biblioteką publiczną m. Wilna, lecz jej funkcje pozostały bez zmian. Później skreślono słowo „publiczna”.

W ramach obchodów w 1955 r. stulecia śmierci wielkiego romantyka Adama Mickiewicza bibliotece przyswojono imię poety. Od tamtej pory biblioteka prowadzi działalność w polu mickiewiczziany.

Biblioteka i jej czytelnicy przez wiele lat cierpieli niedogodności nieustannych remontów, jednak cieszyła się popularnością wśród mieszkańców Wilna i przyjezdnych studentów. Do tego przyczyniła się nie tylko świetna lokalizacja, lecz również starania administracji oraz pracowników biblioteki, którzy kompletowali aktualne wydania i ozdabiali wystrój dziełami sztuki, także otwartość zasobów oraz możliwość wypożyczenia książek do domu.

W końcu lat osiemdziesiątych XX w. biblioteka trafiła w centrum wiru wydarzeń. W 1987 r. podczas gaszenia pożaru w sąsiednim budynku doszło do zatopienia zbiorów sztuki biblioteki; w 1988 r. projekt rekonstrukcji biblioteki spotkał się z falą protestów przeciwko niszczeniu starówki - sytuacja została rozwiązana poprzez zmianę autora i korekty w samym projekcie. W tym samym czasie zostały przeniesione przechowywane od ponad dziesięciu lat w kaplicy Ponarskiej zbiory periodyków. Ponadto, w tym samym roku biblioteka o włos nie została Biblioteką Przyjaźni Narodów, w której mogło nie zostać miejsca na książki i inne wydawnictwa w języku litewskim.

HISTORIA BIBLIOTEKI

Odrodzenie Niepodległości Litwy w 1990 r. niósło powiew wolności, rewizji poddano zbiory i misję biblioteki. Placówka zaczęła otrzymywać przydziałowe egzemplarze druków, planowała piękną przyszłość, jednak blokada ze strony ZSRR uderzyła w gospodarkę kraju, co również odczuła biblioteka.

W 1995 r. jednostka została zreorganizowana w bibliotekę powiatową.

Pomimo zmian nazwy, podporządkowania administracyjnego, podstawowe cele pozostały bez zmian: praca na rzecz rozwoju społeczeństwa informacyjnego, pielęgnowanie wartości demokratycznych, gromadzenie, zachowanie i popularyzowanie dziedzictwa kulturowego, koordynacja rozwoju bibliotek publicznych i szkolnych na powierzonym terytorium (okrąg wileński i olicki).

PIWNICE

Ukryte pod gmachem biblioteki piwnice, liczące od 600 do 100 lat, w XXI wieku zyskały nowe oblicze. Prowadzą od ulicy Trockiej do budynku administracji na drugim końcu dziedzińca biblioteki. Wygląd i przeznaczenie piwnic w ciągu wieków niejednokrotnie zmieniało się. Najstarsze warstwy kulturowe w piwnicach, odnalezione pod wschodnim skrzydłem biblioteki, pochodzą z końca XIV – początku XV wieku. Archeolodzy odkryli okrągły dół, prawdopodobnie wysypisko na odpady gospodarcze, które poświadcza fakt, że w tym miejscu mieszkali ludzie. W trakcie poszukiwań archeologicznych odkryto szczątki ceramiczne (fragmenty kafla, garnka, szklanej butelki, plombę kupiecką, garnek o średnicy 16 cm). Z tego można wysnuć wniosek, że piwnice pałacu pamiętają gotyckie Wilno. W jednym miejscu odkryto szczątki gotyckiej budowli – mur pochodzi z co najmniej XV wieku, zachowane wnęki – to miejsca umocowania w murze belek posadzki parteru. Później budynek ulega przebudowie i sufit piwnicy zastępuje murowane sklepienie z XVI w. Unikatowy relikw – drewniane schody, które obecnie prowadzą donikąd, użytkowane do XVIII w., a wskutek późniejszej rekonstrukcji utraciły swoją funkcję. Piwnice pałacu łączą różne epoki - pilastry wspierające łuk bramy wjazdowej na dziedziniec są datowane końcem XVIII w., gdy budynek przeszedł poważną przebudowę i stał się pałacem. Obok widzimy rynnę ściekową, która jest obecnie zabezpieczona szybą – pochodzi sprzed XVIII w. Z rynną sąsiaduje spuścizna wieku XX – pamiętająca okres międzywojenny rura ściekowa, która świetnie funkcjonuje po dziś dzień.

INFORMACJA

Główne wejście do biblioteki z ulicy Trockiej prowadzi do lobby. Tu trafiają czytelnicy, gromadzą się uczestnicy wycieczek, goście organizowanych przez bibliotekę wydarzeń. Od razu przy wejściu wstępujemy na świetnie zachowany ornament z początku XX wieku. Ułożony z wyprodukowanych w Wilnie płytek kolorowego betonu mozaikowego. Przy ulicy Nowogrodzkiej 21 (budynek nie zachował się) działała fabryka betonu J. Kubickiego i J. Michniewicza, w której produkowano wyroby z betonu i lastryko: schody, parapety, podłogi i nawet płytki chodnikowe. Są one dosyć często spotykane w starszych domach Wilna - lokalne wyroby wykazały się wysoką trwałością i estetycznością, godną ozdobienia wejścia do pałacu.

W lobby biblioteki mieści się recepcja - tu odbywa się rejestracja czytelników, jest dostępna informacja o usługach i zasobach biblioteki. Tu można odnaleźć też półkę wymiany książek, odwiedzający mogą wymienić swoje przeczytane książki na książki innych czytelników. Są tu dostępne informacje o Wilnie w języku litewskim oraz językach obcych.

Dział szatnia oraz szafka samoobsługowe, w przedsiionku znajduje się całodobowy aparat do zwrotu książek.

GŁÓWNA KLATKA SCHODOWA

Lobby przechodzi w klatkę schodową, w której pomimo wygodnych schodów z lastryko zainstalowano długo oczekiwaną windę. Wiąże się z tym jedna z historii sukcesów w rekonstrukcji budynku dziedzictwa kulturowego. Windę udało się wkomponować wyłącznie dzięki temu, że klatka schodowa była wystarczająco szeroka, aby część schodów po prostu przenieść.

Ręce przyjemnie ślizgają się po odrestaurowanych poręczach, schody zdobią odnowione metalowe ażurowe balustrady z ozdobami w motywach roślinnych. W niszy na klatce schodowej – rzeźba Adama Mickiewicza (1987 r.) dłuta Romualdasa Kvintasa (1953-2018).

DRUGIE PIĘTRO

KOLEKCJA SZANGHAJSKA

Prześciwowa sala w nieodnowionej części pomieszczeń została wydzielona pod kolekcję z Szanghaju. To owoc międzynarodowej współpracy biblioteki z biblioteką miejską w Szanghaju. Umowa o współpracy została podpisana w 2011 r. i już jesienią tego roku przybyły pierwsze dary - książki z Chin (około 400 tomów). Od tego czasu biblioteka co roku uzupełnia kolekcję w wydawnictwa oferowane przez bibliotekę miejską z Szanghaju. Książki w języku chińskim, angielskim i innych językach obcych, tematy - wszelkie obszary wiedzy i literatura piękna. Większość wydawnictw można wypożyczyć do domu. Niedostępne do wypożyczenia książki są oznaczone czerwoną naklejką.

CZYTELNIĄ PERIODYKÓW

Tuż za rogiem, po przejściu ozdobionym łukami korytarzem, odkryją Państwo czytelnię periodyków. Czytelnia udostępnia w otwartym zbiorze gazety i czasopisma z ostatnich trzech lat oraz aktualną prasę. Ponadto, zamówione książki i inne wydawnictwa z zamkniętych zbiorów biblioteki pracownicy udostępniają właśnie w tej czytelni. Tu można zamówić periodyki z dawniejszych lat, rzadkie pozycje z kolekcji pamięci biblioteki (mickiewicziana, zbiór regionalny, zbiór wydawnictw rzadkich oraz dawnych periodyków). Wydawnictwa z tych zbiorów nie są wypożyczane.

SALA WYSTAWOWA

Pomieszczenie charakteryzuje się eleganckimi zdobieniami, ościeże okienne zdobią malowidła ściennie z różnych okresów.

W sali wystawowej można obejrzeć tematyczne wystawy. Ozdobione motywem kwiatowym dwuskrzydłowe drewniane drzwi prowadzą do Wielkiej sali.

SALA WIELKA

Jedno z najbardziej imponujących pomieszczeń biblioteki. Sala zachowała swój wystrój pomimo II wojny światowej i okresu rządów sowieckich. Mamy wiarygodne informacje, że w 1940 r. w tym pomieszczeniu działała Wileńska Państwowa Biblioteka nr 2. W 1951 r. właśnie do tej sali wprowadzono nawet trzy działy biblioteki. Przez długi czas pomieszczenie pełniło funkcję czytelni. Obecnie w tej sali odbywają się koncerty, konferencje i inne wydarzenia. Pomieszczenie charakteryzuje się świetną akustyką, wyposażenie odpowiada wszelkim potrzebom różnych wydarzeń kulturalnych.

Sala zachowała charakterystyczny dla końca XIX – początku XX w. wystrój w stylu historyzmu. Zarówno ściany, jak i korony pieców zdobią motywy roślinne i myśliwskie. Zachwycają artystyczne zdobienia ścian i sufitów. Restauratorzy zadbali, aby odwiedzający zobaczyli również odkryte, odrestaurowane i zachowane malowidła ściennie z XVIII–XX w. Ościeże okien zdobią polichromie z XVIII – końca XIX wieku, opodal sceny – element malowidła ściennego z początku XX wieku. W 1985 r. po obu stronach lustra, a także w jednej z nisz powieszono stworzony specjalnie dla tej sali tryptyk „Przeszłość Nowogrodu” autorstwa Romasa Dalinkevičiusa.

SALA WIELKA

Pomieszczenie to nie od razu zostało salą – pierwotnie przegrody dzieliły ją na dwa lub trzy pokoje, o czym świadczą zachowane piece. W pałacu, w którym wynajmowano mieszkania różnej wielkości, taka przebudowa zaszła pewnie po 1923 r., gdy Tyszkiewiczze sprzedali budynek dla Banku Wileńskiego i tu zaczęły wprowadzać się różne organizacje. Przed tym pomieszczenia były zorganizowane w postaci amfiladowych mieszkań. Zdobiące salę i stanowiące nieodłączną część wystroju lustro pękło tuż po rozpoczęciu rekonstrukcji, więc zostało zastąpione nowym.

INFOTEKA

Po wyjściu z sali, po prawej znajduje się Infoteka biblioteki. Pomieszczenie służy jako jedno z najpiękniejszych autentycznych pieców. Koronę białego pieca w stylu historyzmu zdobi jeździec i rumaki, po bokach wzrok przyciągają klasyczne pilastry oraz element w całkiem odmiennym stylu – medalion w stylu biedermeier. Przedstawia kobietę w kapeluszu.

Odwiedzający mogą korzystać z bezpłatnego dostępu do sieci bezprzewodowej, uzyskać konsultacje bibliotekarza, skorzystać z zbioru wydawnictw informacyjnych i komputerowych, obejrzeć wystawione wydawnictwa o Litwie, Wilnie, obyczajach, języku i kulturze kraju.

POMIESZCZENIE DO ODPOCZYNKU

Niewielkie przechodnie pomieszczenie, w którym można skorzystać z koparki lub zapoznać się z aktualnymi wystawami, ma trzy drzwi, z których jedno wygląda jak drzwi donikąd. W pomieszczeniu również są eksponowane zachowane polichromie. Pochodzą z trzech różnych okresów, restauratorzy zostawili również dekoracyjne gzymsy z późniejszych okresów. Dlatego to małe pomieszczenie świetnie obrazuje zmiany gustów mieszkańców. Najstarsza warstwa – ta z błękitnymi kokardkami, pochodząca z XVIII wieku, późniejsza – różowa, najnowsza – czarny fryz z brązowymi liśćmi gronowymi. W pomieszczeniu zachował się piec z końca XIX wieku.

HOL I PIĘTRA

W holu pierwszego piętra można poczuć się niczym w królestwie koronek. Cały sufit oraz ściany zdobią białe gipsowe dekoracje. Przypuszcza się, że teraźniejszy wygląd pomieszczenie uzyskało w XX w., gdy Józef Tyszkiewicz zainicjował remont budynku. Wystarczy spojrzeć w górę, aby przekonać się, że pierwotny układ pomieszczeń wyglądał inaczej, ponieważ polichromia sufitowa jest rozbita przez ściany. Budynek zmieniał się niczym żywy organizm. W pomieszczeniu zachowały się dwa pasy rysunku z błękitnymi kokardkami z XVIII wieku, a także fragment panelu (dolna część ściany) z pierwszej połowy XIX wieku. Owalne elementy dekoracyjne z lustrami służyły do optycznego powiększenia pokoju i są często spotykane w różnych pałacach. W trakcie prac rekonstrukcyjnych biały piec kaflowy (z początku XX w.) został częściowo rozebrany, wymieniono nieautentyczne, pęknięte i uszkodzone kafle.

SEKCJA HISTORYCZNA I KRAJOZNAWCZA

Przechodząc z lobby do północnego skrzydła budynku trafimy do sekcji historii i krajoznawstwa. Tu mieści się otwarty zbiór historyczny - książki można wypożyczać do domu lub czytać w murach biblioteki. Pozycje niewypożyczone do domu są oznaczone czerwonymi naklejkami. W głębi pomieszczenia znajduje się zbiór regionalny. Tu zgromadzono wydawnictwa związane z zachowaniem i udostępnieniem pisemnego dziedzictwa krajoznawczego regionu Wilna (okręgu wileńskiego i olickiego). Wydawnictwa nie są wypożyczone do domu, lecz można z nimi zapoznać się w dowolnej czytelni w obrębie biblioteki. Część tego zbioru jest chroniona w repozytorium, można je zamówić i badać w czytelni periodyków.

Spójrzmy w górę - sufit zdobią delikatne odcienie - to zakonserwowana polichromia. Obecny w pomieszczeniu piec łni bielą kafli, jednak restauratorzy zastali go pokrytym żółtą olejną farbą. Piec został rozebrany, oczyszczony i zbudowany od nowa, tylna ściana została przeniesiona z drugiego piętra. Pomieszczenie zdoła przykładać technikę ebru „Część historii z Nami” autorstwa Aušry Lazauskienė. W skromnej niszy dumą „Chrystus Frasobliwy” przyjaciela biblioteki, rzeźbiarza Vytautasa Šibailę (1954-2016).

CZYTELNIA KSIĄG RZADKICH

Czytelnia ksiąg rzadkich wyróżnia się z innych pomieszczeń pierwszego piętra całkowicie odmienną kolorystyką wystroju. Ciemne barwy nie tworzą przygnębiającej atmosfery, wręcz dodają elegancji. Sala wyróżnia kesonowym sufitem. Na ścianie oraz nad ozdobionymi motywem kwiatowym dwuskrzydłowymi drzwiami zostawiono fragmenty wcześniejszych malowideł ściennych z XIX wieku. Przed rozpoczęciem prac restauratorskich sufit był w bardzo złym stanie – przez długi czas za pomocą specjalnych podpór był zabezpieczony przed zawaleniem. W sali jest eksponowany obraz Albinasa Petrasa Purlysa „Važis“.

Czytelnia eksponuje część zbioru rzadkich druków. Goście biblioteki mogą zapoznać się z podpisanymi książkami, ekspozycją dawnych czasopism. Zapoznać się z wydawnictwami oraz innymi dokumentami tego zbioru z repozytorium można w czytelni periodyków na pierwszym piętrze.

DRUGA KLATKA SCHODOWA

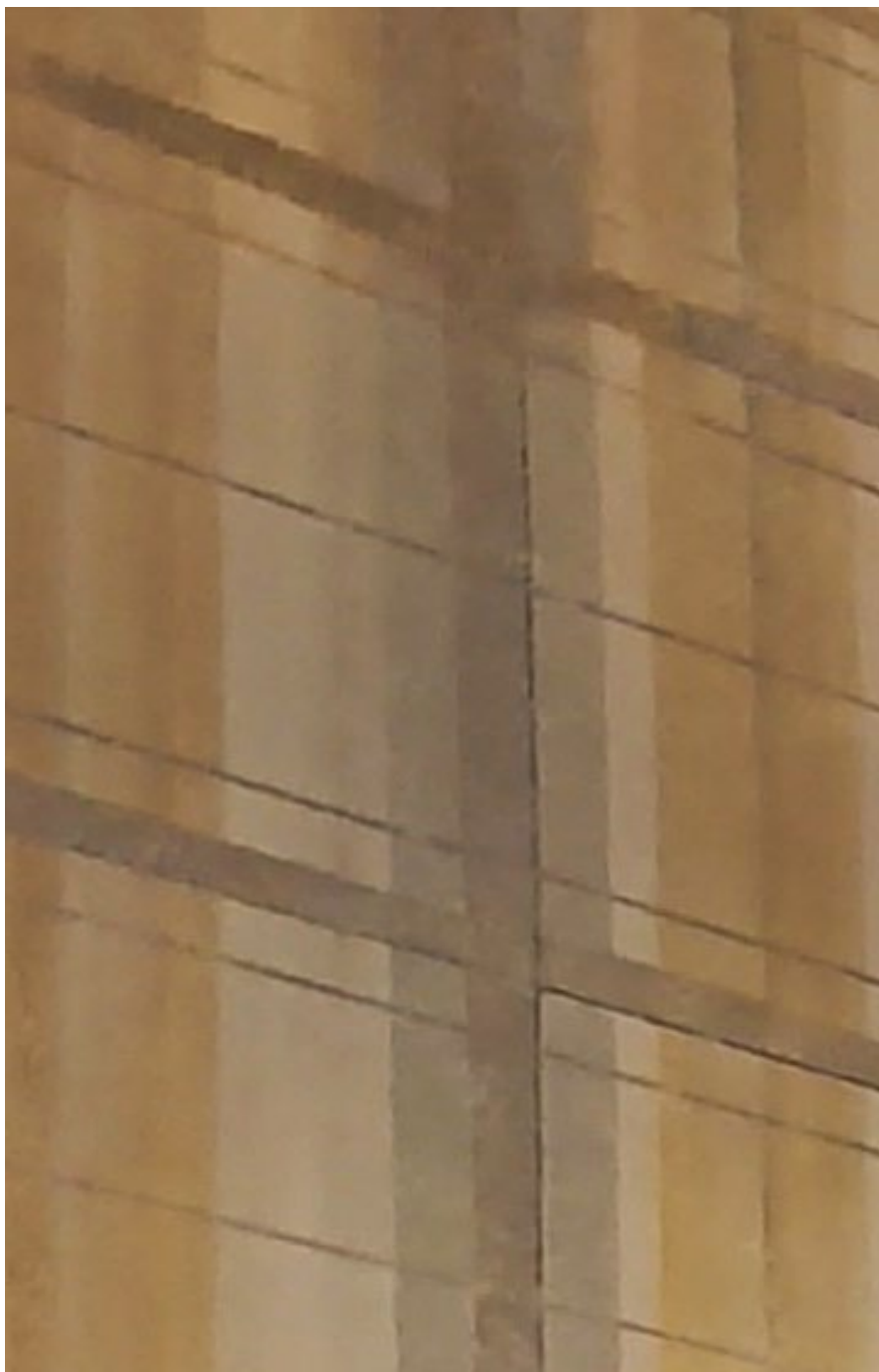
Jak wspomnieliśmy, budynek pałacowy został wzniesiony w układzie litery U. Rozległy budynek z wynajmowanymi pomieszczeniami wymagał dwóch klatek schodowych. Pierwsza była przeznaczona dla właścicieli pałacu, druga - dla najemców mieszkań. Druga klatka schodowa jest bardziej wystawna, zachowały się gzymsy, lustrzane elementy. Zachowane w ścianach nisze podpowiadają inną przeszłość budynku - widać, że wejścia do mieszkań były w innych miejscach niż obecnie. Pod stopami widzimy nadgryzione przez ząb czasu stuletnie schody, zachowane elementy podpowiadają, że niegdyś zaściętały je dywany. Nad głowami zobaczymy zenitalne świetliki, zapewniające naturalne oświetlenie klatki schodowej.

LOBBY DRUGIEGO PIĘTRA

Drugie piętro reprezentacyjnego pałacu Zofii i Józefa Tyszkiewiczów zostało dobudowane w końcu XVIII wieku, a wykończone dopiero w XIX wieku, dlatego malowidła ściennie stanowią mniejszą wartość, jednak ich zachowało się o wiele więcej. Restauracja malowideł tego piętra polegała na dążeniu do zachowania i ujawnienia ciągłości zdobień wewnątrz. Lobby, które jest strefą rekreacyjną dla czytelników, cieszy konserwowaną polichromią sufitu, w rogu zostawiono różne przykłady gzymsów podkreślające trendy oraz gusta właścicieli z różnych okresów. W sali są eksponowane dwa portrety Adama Mickiewicza litewskich malarzy – klasyków Valentinas Antavičiusa oraz Vincasa Kisarauskasa.

Przestrzeń służy do wystaw książek, eksponowania bogactwa zbiorów biblioteki. Zbiory biblioteczne z drugiego piętra są dostępne do wypożyczenia do domu lub czytania w murach biblioteki. Niewypożyczane do domu druki są oznaczone czerwonymi naklejkami.

ZBIORY SZTUKI (SALA 3)

Zbiory sztuki na drugim piętrze zajmują 4 sale, jedną z nich zdoła imitacja tkaniny w kratkę. W drugiej dekadzie XIX w. na tereny Cesarstwa Rosyjskiego wkroczył nowy styl aranżacji wnętrz z Niemiec i Austrii – biedermeier. Charakteryzował się wykorzystaniem w wykańczaniu wnętrz imitacji tkanin (ozdobne kratki, prostokąty). Styl przypadł do gustu przedstawicielom średniej klasy, ponieważ do takich ścian pasowały niewyszukane meble. Niestety, malowidła zachowały się tylko na jednej ścianie, autentyczne sufity nie przetrwały późniejszych remontów czy rekonstrukcji.

W tej sali są dostępne druki na temat malarstwa, grafiki i fotografii. Część zbioru nie jest dostępna do wypożyczenia do domu (oznaczone czerwonymi naklejkami).

Z tego pomieszczenia można przejść do innej sali zbiorów sztuki.

ZBIORY SZTUKI (SALA 4)

W sali stoi piec, który został przeniesiony z innego pomieszczenia (dokładne miejsce pochodzenia nieznane, bowiem w czasach sowieckich ten piec również „wędrował”). Ściana grzewcza tego pieca trafiła na pierwsze piętro, do sekcji historii i krajoznawstwa. Terakotowe elementy korony pieca należało oczyścić z kilku warstw olejnej farby. Na częściach ozdobnej korony odkryto pieczęć, poświadczającą, że kafle pieca zostały wykonane w Wilnie, w fabryce Mereina i Liba. Korona przedstawia dwóch cherubinów z herbem, bogato zdobiona motywem gron oraz muszelek.

Sala mieści zbiór druków poświęconych muzyce, sztuce teatralnej, kinowej, choreografii i innym dziedzinom sztuki. W tej części zbiorów są dostępne również nuty. Część zbioru nie jest dostępna do wypożyczenia do domu (oznaczone czerwonymi naklejkami).

Kilka stopni w dół prowadzi do Mediateki biblioteki.

MEDIATEKA

Pomieszczenie ma znacznie niższy sufit, co znaczy, że przechodzimy do pomieszczeń pałacu przeznaczonych pierwotnie dla służby. Stąd przez niewielkie drzwi i wąskie schody można trafić na dziedziniec - czyli to była klatka schodowa dla obsługi mieszkańców pałacu.

Mediateka biblioteki jest przeznaczona do korzystania ze zbiorów muzycznych i filmowych. Można wybierać z wielu nośników (płyty winylowe, CD, DVD, kasety wideo). Część nagrań można wypożyczyć do domu. Korzystający ze zbiorów powinni pamiętać i szanować prawa autorskie.

STRYCH OBRAZÓW

Strych obrazów jest strefą rekreacyjną, można tu obejrzeć film czy posłuchać muzyki, również w gronie przyjaciół (miejsce dla piętnastu osób). Można dokonać rezerwacji na tę przestrzeń.

Ponadto, to świetne miejsce na podziwianie wileńskiej Starówki. Z okien roztacza się widok na dziedziniec Trockiej 12, kościoły św. Ducha i św. Janów, zamek Giedymina.

CZYTELNIA IM. ADAMA MICKIEWICZA

Ten pokój pałacu spotkała wielka metamorfoza - w końcu XX w. stan pomieszczenia był bardzo zły: zapadnięte podłogi, rozsypany parkiet, pokruszony piec, a cztery widoczne obecnie arki były zamurowane.

Obecnie sala cieszy oko odtworzonym jednolitym wystrojem z czwartego dziesięciolecia XIX wieku. Delikatny róż ścian i imitacja tkaniny w kratkę świetnie współgra z unoszącymi się w arkach niczym w oknach czterema cherubinami. Na suficie pyszni się przewiązany błękitną kokardką bukiet róż, obwód sufitu zdobi wiązka soczyście zielonych liści i różowych róż. Badaczka wystroju Dalia Klajumienė twierdzi, że jest to charakterystyczny dla owych czasów styl aranżacji wnętrz – biedermeier. Sala charakteryzuje się lekką, figlarną atmosferą ogrodu. Odtwarzający nierównomiernie zachowane malowidła sufitowe restauratorzy jaśniejszymi barwami wyróżnili zniszczone odcinki. W kącie pokoju - zjawiskowy piec z brązowych kafli. Ten piec został zbudowany z kafli wyprodukowanych w podwarszawskim Pruszkowie.

W czytelni jest eksponowana rzeźba Romualdasa Kvintasa „Muza” (Maryla).

W specjalnych gablotach można obejrzeć kolekcję mickiewiczian. To gromadzone i chronione w bibliotece zbiory dzieł Adama Mickiewicza oraz literatury opisującej życie, środowisko oraz twórczość poety. Zapoznać się z wydawnictwami oraz innymi dokumentami tego zbioru z repozytorium można w czytelni periodyków na pierwszym piętrze.

CZYTELNIA AUSTRIACKA I SZWAJCARSKA

Niniejsza sala była wśród pierwszych, w której zakończono prace restauratorskie (ok. 2000 r.), jednak po ostatniej odnowie stała się jaśniejszą, ściany zyskały żółtą barwę (były... szare). Na ich tle imponująco prezentuje się zielen glazurowanych kafli pieca. Z kątów pod sufitem na odwiedzających spoglądają cztery różne anioły, obok gryfony z liśćmi winogron na czubkach ogonów. Nietradycyjnie prezentuje się również rozeta sufitowa – na niej także przedstawiono gryfony, lecz całkiem inne – z wystawnymi, puszystymi ogonami. Cała polichromia II piętra pochodzi z wieku XIX, dlatego uwagę zwraca ciekawy detal – na jednej z ścian zachowano świadectwo z dawniejszych czasów – element fryzu z okresu, gdy budynek miał dwie kondygnacje.

W pomieszczeniu mieści się czytelnia austriacka i szwajcarska – przykład trwającej od 1994 r. międzynarodowej współpracy biblioteki. Jedyna na Litwie kolekcja austriackich druków w języku niemieckim została w 2000 r. uzupełniona w kolekcję druków z Szwajcarii w języku niemieckim, włoskim i francuskim, zaś w 2004 r. poszerzono zbiór książkami z Księstwa Liechtensteinu, które prezentują historię, politykę, gospodarkę, kulturę i obyczaje tego państwa. Druki są uporządkowane w porządku alfabetycznym, większość do wypożyczenia.

SALE LITERATURY PIĘKNEJ

Zbiory literatury pięknej zajmują dwie sale na drugim piętrze. Jedna z nich – imponującej wielkości, ozdobiona polichromią w odcieniach zieleni i szarości. Wystrój jest zaliczany do stylu klasycyzmu – sufitowy fryz zdobi ornament wykonany w technice grisaille, która zapewnia efekt trójwymiarowości. Na ścianie wschodniej i zachodniej odślonięto elementy malowideł z wcześniejszych okresów. Zachowano również ażurowe kratki wentylacyjne. Pozostawione w rozetach haki oznaczają miejsca dawnych żyrandoli.

W tej sali jest dostępny szeroki wybór literatury angielskiej, amerykańskiej, francuskiej, niemieckiej, hiszpańskiej i portugalskiej, słowiańskiej w języku litewskim i w wersjach oryginalnych. Wszystkie druki są dostępne do wypożyczenia. Druga sala literatury pięknej różni się wielkością i aranżacją. W planach II piętra budynku z 2006 r. oznaczono, że w tej sali nie ma żadnych przykładów malowideł sufitowych czy ściennych, jednak odkryto je później. Zdziwiają one swoją dziwnością. Na środku sufitu – oprawiona w romb okrągła rozeta, okalający sufit rysunek lekko przypomina malarstwo trafaretowe. Przy rozecie jest widoczny brązowy malunek z dawniejszego okresu.

Czytelnicy w tej sali skorzystają z szerokiej oferty utworów literackich litewskich, polskich i białoruskich autorów, także fantastykę, kryminały oraz opisy podróży. Wszystkie druki są dostępne do wypożyczenia.

ZBIORY SZTUKI (SALA 2)

Do tej sali można dotrzeć z kilku stron – z lobby II piętra, czytelnicy austriackiej i szwajcarskiej oraz pierwszej sali zbiorów sztuki. Zatem, do sali prowadzą trzy drzwi, w rogu – biały piec kaflowy, na suficie – restaurowane malowidła z XIX w. wykonane w technice grisaille. W toku rekonstrukcji stojący w sali piec został zdemontowany, kafle oczyszczone. Usunięto wstawione w okresie sowieckim nieoryginalne kafle, wykonano nowe drzwiczki paleniska. Kafle tego pieca pochodzą z wileńskiej fabryki Mereina i Liba. Korona – w stylu neorokoko. W sali zgromadzono zbiory na temat sztuk wizualnych i stosowanych, literaturę tematyczną, książki o rękodziełach. Część zbioru nie jest dostępna do wypożyczenia do domu (oznaczone czerwonymi naklejkami).

ZBIORY SZTUKI (SALA 1)

Umieszczone w przechodnim pomieszczeniu zbiory otaczają zwieńczony terakotową koroną biały piec kaflowy w stylu historyzmu. Korona przedstawia typowe dla tego stylu elementy – herby i korony. Jest to jedyne na drugim piętrze pomieszczenie, w którym nie zachowały się żadne ślady polichromii. To może dziwić, ponieważ w kolejnym pokoju na suficie widnieje potowa jaskrawego rysunku.

Sala mieści część zbioru sztuki poświęcona historii i teorii sztuki, wzornictwu, architekturze i urbanistyce. Część zbioru nie jest dostępna do wypożyczenia do domu (oznaczone czerwonymi naklejkami).

OTWARTE ZBIORY

To miejsce dorównuje centrum dowodzenia biblioteki. W tej sali czytelnicy mogą uzyskać wskazówki dotyczące wyszukiwania druków, zapoznać się z topografią zbiorów, odebrać zamówione i zarezerwowane książki, zapoznać się z nowościami i popularnymi wydawnictwami. Pomieszczenie jest wyposażone w kilka aparatów samoobsługi, komputerów do dostępu do elektronicznego katalogu zasobów biblioteki.

Salę zdobią złożone z dwóch osobnych części malowidła sufitowe oraz obraz „Klepsydra” pędzla malarki Raimondy Bateikaitė.

LITERATURA PRZEDMIOTU

Nieobjęte restauracją pomieszczenia II piętra (ostatnia rekonstrukcja miała miejsce w latach 1989-1991) mieszczą część otwartego zbioru biblioteki – literaturę przedmiotu. Zbiór jest dostępny dla wszystkich czytelników, książki i inne publikacje są podzielone na trzy grupy tematyczne: nauk społecznych i humanistycznych (filozofia, psychologia, teologia, socjologia, polityka, ekonomia, prawo, pedagogika, etnografia, filologia); nauk przyrodniczych i medycyny (nauki przyrodnicze, medycyna i geografia) oraz nauk technicznych i technologii (technika). Książki i inne publikacje z zakresu historii, krajoznawstwa i o tematyce komputerowej mieszczą się na I piętrze biblioteki. Większość wydawnictw można wypożyczyć do domu. Oznaczone czerwoną naklejką wydawnictwa można czytać wyłącznie w obrębie biblioteki.

BIBLIOTEKA DZIECIĘCA

To część biblioteki, przeznaczona dla dzieci. Biblioteka dziecięca zajmuje 10 pomieszczeń różnej wielkości, z których trzy mieszczą się w gmachu przy ul. Trocka 12. Biblioteka dziecięca również przeszła rekonstrukcję i otworzyła swe podwoje na początku 2014 r. Pomieszczenia Biblioteki dziecięcej stanowią wspaniały przykład wielkiego trudu dostosowania pomieszczeń dziedzictwa kulturowego do potrzeb biblioteki. W salach Biblioteki dziecięcej można dokonać wielu odkryć.

SALA „POD KOPUŁĄ”

To jedyna ozdobiona polichromią sala Biblioteki dziecięcej. Pomieszczenie zachowało sklepienia z XVIII w., które zostały udekorowane dopiero w XIX w. Podczas prac restauratorskich odkryto, że wszystkie części parteru poniżej poziomu okien zostały przemurowane, co poświadcza, że niegdyś parter zajmowały lokale handlowe z bezpośrednim dostępem z ulicy Trockiej. W tym pomieszczeniu odkryto część dwudziestowiecznych schodów z okresu międzywojennego, które prowadziły do piwnicy.

Obecnie tu odbywają się kameralne imprezy, zajęcia edukacyjne, prezentacje wydawnictw, dzieci grają tu w gry elektroniczne.

DZIWNE MIEJSCE

To korytarz w Bibliotece Dziecięcej. Niektórzy zwą go najkrótszą ulicą w mieście, dla innych to jest odstęp pomiędzy domami. Na ścianach korytarza umieszczono tabliczki. Po prawej – Trocka 12, po lewej – Trocka 10. Prawdopodobnie tak się stało, ponieważ właścicielką obu budynków była Zofia Tyszkiewicz. To była najbardziej wygodna droga do przejścia z jednego budynku do drugiego bez potrzeby wychodzenia na dwór. W tym korytarzu zachował się również imponujący przykład socrealistycznej sztuki stosowanej - dekoracyjna płaskorzeźba autorstwa A. Skarbaliūtė-Glinskienė.

Tekst	<i>Asta Kazakevičiūtė-Bankauskienė, 2019</i>
Fotografie	<i>Tatjana Grigorčėnkienė, 2019</i>
Tłumaczenie SA	<i>Tarptautinis vertimų biuras, 2019</i>
Projekt i opracowanie wersji elektronicznej	<i>Gediminas Smaižys, 2019</i>

